

МОВА – ЕКСКЛЮЗИВНА ДОМІНАНТА ГУМАНІСТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ ОСВІТИ Й ВИХОВАННЯ

Гуманізація освітньо-виховної системи в ринкових умовах базується на підтримці саможитності кожної людини, на повазі до себе і людей, з якими спілкуєшся, здатності до самопізнання та самовдосконалення. Умовою розвитку творчої активності особистості є домінування активного пізнавального інтересу, через використання мовного аспекту, зокрема через знання рідної мови.

Ключові слова: гуманізація, саморозвиток, пізнавальна діяльність, самоорганізація, професійний розвиток, особистісний розвиток, мова.

Основна вимога сьогодення до системи освіти – створення й включення в дію механізмів її гуманізації. Гуманізація – багатогранний соціальний процес, в основі якого лежить переорієнтація свідомості педагогічного корпусу й усього суспільства, зміна ставлення до людини в цілому. Динаміка ж процесу гуманізації в основному зумовлюється демократичними перетвореннями в суспільстві.

Усвідомлюючи інерційність соціальних процесів, спробуємо накреслити цілі гуманістичної педагогічної системи, визначити принципи організації навчального процесу в тому контексті й розглянути їх реалізацію на матеріалі конкретних теоретико-методичних підходів до навчання та виховання.

Освітня парадигма постіндустріального інформаційного суспільства утверджує знання як засіб самореалізації людини в життєвих процесах соціумів та їх інтегрованих регіональних об'єднань.

Пріоритетними напрямками державної політики у сфері освіти в Україні, визначеними Національною доктриною розвитку освіти, є постійне підвищення її якості на засадах принципів гуманізації, гуманітаризації, диференціації, орієнтації на особистість суб'єкта учіння.

Умовами розвитку творчої активності особистості є домінування активного пізнавального інтересу в мотиваційній структурі особистості через використання мовного аспекту, зокрема через знання рідної мови.

Цьому та іншим питанням гуманістичного саморозвитку особистості присвячені праці українських вчених Андрущенко В.П., Євтуха М.Б., Боришевського М.Й., Губерського Л.В., Дмитрова Т.В., Киричука О.І., Ничкало Н.Г., Лозового В.А., Лугового В.І., Рудницької О.П., Чижова В.М., Солдатенка М.М., Століна В.В.

Мета педагогічної системи, орієнтованої на гуманізацію, докорінно відрізняється від тієї, до якої ми звикли, яка увійшла стереотипом у нашу свідомість, — від усебічного розвитку особистості. Цілком зрозуміло: усебічного розвитку людини не було й не може бути. Передусім тому, що індивідуальні особливості й внутрішні устремління людини неповторні, особистісні. Тому основною ексклюзивною домінантою гуманістичної парадигми освіти й виховання повинна бути мова як глибокодуховна категорія, що є не лише ретранслятором думки, але одночасно і «формульальним органом думки» [4, 130].

За визначенням науковців, мислителів, педагогів світового рівня, мова – це «генетичний код національної культури» (Д. Овсянико-Куликовський) [4, 130]; «мова народу – кращий, що ніколи не в'яне і вічно знову роспукається, цвіт усього його духовного життя, яке починається далеко за межами історії» (К. Ушинський) [5, 187]; це – «доля нашого народу» (О. Гончар) [4, 130]; «така ж жива істота, як і народ, що її витворив, і коли він кине свою мову, то вже буде смерть його душі» (П. Мирний) [4, 130]; «нову батьківщину навіть може створити народ, але мови – ніколи: умерла вона в устах народу – вимер і народ» (К. Ушинський) [5, 188].

Кожна людина має не лише право, а й природні потреби на розвиток тієї сфери своєї індивідуальності, до розвитку якої вона виявляє схильності, до чого в неї «лежить душа». За визначенням В. Гумбольдта, мова є діяльністю духу, «мимовільним засобом» [4, 130] висловлення і віднаходження істини. Тому кожен педагог, вчений, кожна людина, яка мислить національною мовою і розмовляє нею, несе не лише своїм учням, а й цілому світові генетичний код національної культури, правіковічний досвід свого народу, закодований у мові духовний код, що сприймається як на раціональному, так і на підсвідомому та інтуїтивному рівні.

Це означає, що метою навчально-виховного процесу повинна стати повна й завершена підготовка учня (суб'єкта навчання) до повноцінного життя в суспільстві через розвиток індивідуальності й особистості. Подібна мета ставить перед системою освіти такі завдання:

- соціально-психологічні – психологічної й соціальної підготовки до життя в суспільстві, розвитку особистісних якостей, допомоги в опануванні й нагромадженні соціального досвіду;
- професійні – підготовки молоді до праці у суспільстві, оволодіння професією, обраною самостійно чи з батьками;
- дидактичні – опанування освітніх програм.

Дидактичні й професійні завдання традиційні. Новим у навчанні є характер навчально-виховного процесу й частково – його зміст, а в професійній підготовці – орієнтація на бажання і схильності самих учнів, що зумовлюватиме створення диференційованої мережі навчальних закладів, класів, груп, курсів, факультетів з різною професійною спрямованістю. Початок процесу диференціації у професійній спрямованості ми сьогодні спостерігаємо в школах і ВНЗ на прикладі класів, груп, факультетів, які орієнтуються на сучасні престижні професії економістів, менеджерів, юристів, секретарів-референтів, банківських працівників тощо.

Соціально-психологічні завдання у прихованій чи явній формі завжди виконували школи, середні спеціальні навчальні заклади, інститути та університети. Вони належать до найважчих через їх значну тривалість і неоднозначність та неповторність розвитку індивідуальних якостей особистості. Орієнтація на гуманізацію системи освіти висуває соціальне завдання на один рівень з дидактичним і професійним. Вирішення ж соціально-психологічного завдання, тобто розвиток особистісних якостей суб'єктів навчання, повною мірою можливе тільки при зміні характеру навчання і відмові від попередньої його моделі.

Навчання не має бути трансляційним, тобто базованим на передачі знань, виробленні вмінь і навичок. Це так, і до цього визначення педагоги вже звикли. Але справа в тому, що навчання не повинно лише розвивати, уможливлювати удосконалення індивідуальних здібностей і психологічних рис. Розвиток індивідуальних якостей людини без розвитку здібностей до реалізації своїх природних неповторностей, обдарувань, творчих можливостей в умовах реального, жорстокого світу, – здібностей до подальшого власного саморозвитку, саморозвитку себе як особистості – може стати для багатьох глухим кутом. Намагання просто розвивати особистість не можна назвати інакше, як «ведмежою послугою».

Для виконання соціально-психологічного завдання в повному обсязі система освіти має не лише всебічно сприяти розвитку індивідуальності кожного, а й цілеспрямовано розвивати здібності до самореалізації та саморозвитку. Це означає, що перед нею стоїть завдання не лише вільного розвитку особистості (само по собі це складно), а й цілеспрямованого розвитку окремих її якостей, що допомагають «знайти себе» і реалізувати нагромаджений творчий потенціал.

Цей підхід потребує зміни принципів побудови навчального процесу. Якщо він відповідає стратегії гуманізації, то базується на таких змістово-педагогічних принципах:

- формування, розвитку і досягнення особистісного стилю взаємовідносин між суб'єктами навчання (учень – учень, учень – учні, учень – педагог, учні – педагоги); стикування і взаємодія є основним механізмом передачі соціального досвіду, а особистісний характер стосунків найбільшою мірою відповідає завданню гуманізації системи освіти і виховання;

- активної взаємодії з ровесниками і взаємного збагачення; для розвитку особистості найсприятливішою є ситуація відносної рівноваги у сфері обміну цінностями, коли в невеликій дружній групі, в навчальному колективі в цілому кожен одержує можливість перебувати в ролі того, хто вміє віддавати, і в ролі того, хто хоче отримувати;
- включення суб'єктів навчання у творчу діяльність і розвиток творчих здібностей; творча діяльність є засобом інтенсивного розвитку інтелектуальних здібностей і особистісних якостей; розвиток творчих здібностей є гарантією знаходження й прийняття правильних рішень у нестандартних життєвих і професійних ситуаціях;
- створення позитивного естетичного та емоційного тла навчання, атмосфери естетичного піднесення й успіху; у системі освіти кожен має відчувати себе впевнено й захищено; у свідомості кожного необхідно створити образ класу, школи, групи, курсу, факультету, університету як чогось бажаного, світлого, завжди цікавого, веселого і доброго; це можливо при переживанні кожним успіху; успіх завжди посилює потребу і прагнення до діяльності, підвищує активність у навчальному процесі і наполегливість при виконанні навчальних завдань, забезпечує піднесення працездатності і кращу успішність, підвищує готовність до сприймання нового;
- опори на ігрові форми; хоча гра й не є основним видом діяльності в навчанні, усе ж вона перебуває на другому місці після навчальної дії; на ранніх етапах навчання це найбільш природна форма життєдіяльності, тому використання ігрових форм при організації уроків у школах підвищує зацікавленість, а отже, ефективність навчання: гра – ідеальний місток до творчої діяльності;
- врахування вікових особливостей; розвиток творчих здібностей до закінчення початкової школи впливає на організацію навчального процесу в початковій школі; повноцінне включення у справжній творчий процес відбувається у старших класах середньої школи і вищих навчальних закладах.

Глобальна духовна криза початку третього тисячоліття чітко виявляється у сфері теорії та практики виховання на всіх рівнях; ціннісно-смісловому, цільовому, змістовому, технологічному, результативному. Сучасна вітчизняна ситуація в історико-культурному аспекті безпрецедентна. Часто-густо гуманістичні характеристики і якості, прищеплення яких – справа системи освіти, що орієнтується на філософію гуманізму, є непотрібними, не відповідають запитам часу, бо заважають людині й суспільству ефективно діяти в умовах виживання. Фактично набула життєвості стійка суперечність між вселюдською глобальною потребою в типі людей, здатних за своїми орієнтаціями відповідати епосі й етиці ноосферного розуму, та егоїстичними, кланово-соціальними, «неокультурними» потребами, які панують у сучасному суспільстві й диктують його громадянам стратегію агресивної чи покірливої поведінки.

Нездатність сучасних теоретиків побачити з позицій соціуму у вихованні цілісний гуманістичний феномен, співвідносний із категоріями буття, породила в теорії і практиці освіти й виховання низку стереотипів, що потребують найшвидшого подолання. Перший із них – виокремлення виховання з загального потоку педагогічного процесу, обмеження його функціональної ролі як додаткового до навчання. Звідси й прагнення обмежити виховну роботу лише позанавчальною діяльністю. Другий стереотип – виокремлення на теоретичному рівні і в практиці множинності напрямів, видів виховання: морального, естетичного, трудового, патріотичного, громадянського, розумового, фізичного тощо.

Стереотипною може вважатися соціально-педагогічна ілюзія, начебто можливо «задати», знайти універсальну мету й визначити зміст виховання, придатний для всіх. Звідси – прагнення педагогів-учених створити ідеальну модель особистості й потреба педагогів-практиків одержати чітку програму виховання.

До стереотипів слід віднести також і безмежну віру у всесилля, безумовність педагогічного впливу форм виховної роботи на людину, тобто абсолютизацію форми, яка вважається основним фактором досягнення результативності, успіху. Педагоги відчувають розгубленість

від великої кількості руйнівних впливів і недостатності позитивних прикладів, ідеалів, на основі яких завжди вибудовувалося виховання. Але можна використовувати у виховних цілях і повторення пережитого негативного досвіду. Достатньо згадати ідею покаяння, прощення, характерну для християнства, що використовується церквою з метою катарсису особистості. Не стільки сам життєвий досвід (який може бути різним), не стільки актуальний рівень вихованості людини (дитини) визначає педагогічний успіх чи неуспіх, скільки ставлення до неї і себе в контексті наявного досвіду, готовність вийти за його межі, змінюючи себе згідно з вектором зростання. У такий спосіб складність ситуації зміщує основні акценти виховної роботи в бік зусиль самої людини.

Щоб вижити соціально й духовно, молода людина повинна вміти орієнтуватись і діяти в постійно змінному світі виробництва, бізнесу, суспільно-політичного життя, комунікації, не згубивши при цьому своєї самобутності, моральних принципів, поваги до себе й людей, здатності до самопізнання і самовдосконалення. При цьому важливим залишається відчуття часу, взаємодії з ним. Ідеться про зв'язок із історичним минулим, про культурну, історичну національну пам'ять; устремління в майбутнє, бачення і пошук глобальних проблем, прогнозованих усім ходом розвитку людства; повноцінне життя в сьогоденні, здатність адаптуватись до реальних умов в органічних для кожного індивідуальних формах.

При різних змінах способу життя, соціальної поведінки неефективними стають вироблені стереотипи, до яких звикли педагоги й учні. Імітація вихованості в цьому розумінні, яка закладалася соціумом раніше, стає непотрібною. Виявляється внутрішня сутність людини, її природні потреби, соціальні устремління, право бути самою собою. Глобальність проблематики, з якою зіткнулося людство на початку ХХІ ст., вимагає значно більшої свободи й різноманітності людських виявів. Саме в умовах свободи в людини виникає необхідність і можливість усвідомлено виявити свою правдиву особистісну сутність (а не брехливу особистість, заангажовану такою ж брехливою ідеологічною доктриною).

У такому розумінні виховання спрямовується на вироблення у молодих поколінь вміння розв'язувати свої проблеми, робити життєвий вибір моральними засобами, шукати самостійно і з допомогою педагогів способи вибудови морального, по-справжньому гуманного життя на усвідомленій основі, намагаючись відповісти на запитання: «Хто Я? Як живу? Навіщо так чиню? Чого хочу від життя? Від інших людей? Як і куди рухатися далі? Чого навчатися?». Відповіді на ці запитання сприяють формуванню рефлексивного, творчого, морального ставлення до власного життя у співвіднесенні з життям інших людей; уможлиблюють, на думку К. Ушинського, утворення такого характеру, який протистоїть натискові всіх життєвих випадковостей, рятує людину від спотворених впливів і спрямовує на добротворення.

За твердженням К. Ушинського «до серця людини» [6] треба звертатися, говорити її «родовою мовою» [6]. Лише у мові зберігаються скарби духовного життя всіх поколінь людського роду. Мова є найміцнішим і найнадійнішим зв'язком між минулими, нинішніми і завтрашніми поколіннями народу. Вона не лише уособлює в собі життєвість народу, вона є самим життям. Бо зникне мова – зникне і народ, і не буде відповіді на запитання: «Хто Я?».

Виховна робота в освітніх інституціях уже не може оцінюватися кількісними показниками проведених заходів, додаткових до уроків і лекцій або взагалі винесених за межі викладацької діяльності. Сьогодні виховання може й повинно розумітись не як спрямована на індивіда передача досвіду й оцінних суджень від старшого покоління до молодшого, а як діяльність, як взаємодія і співпраця дорослих і дітей та юнаків у сфері їхнього спільного буття, у гуманному виховному оточенні і середовищі. Ця діяльність має бути органічно вплетена в цілісну тканину проживання дітьми, підлітками, старшими школярами, студентами свого індивідуального життя серед інших людей, у своєму часі. А для педагога – це кропітка праця виховання людини, праця з глибоким гуманістичним смислом, що довірена лише професіоналові.

Потребує переосмислення сутність самого поняття «виховання». Напрями такого переосмислення вже окреслюються. Передусім – це звертання до людини в її цілісності як до космо-

біо-соціокультурної, історично конкретної, духовно активної й неповторної істоти, яка потребує професійної роботи в розвитку власних людських якостей в їх філософському і педагогічному розумінні. Буття суперечностей, неможливість їх вирішення часто-густо ускладнюють педагогічну реальність, ставлять перед педагогами та їхніми вихованцями низку проблем, коли вони або повністю, або частково не залежать від суб'єктів виховання. Тому все більше вчені й практики усвідомлюють необхідність вибору життєвих смислів для кожного. Із їх допомогою вибудовується проєктивна програма вирішення суперечностей, зокрема й освітньо-виховних, пов'язаних з властивостями особистості. Ймовірно, у цій ситуації може йтися не про стандартний набір необхідних властивостей і характеристик, а про доміанти буття, що утворюються в людини за допомогою виховної роботи, смисл і зміст якої – забезпечення вибору ключових позицій. Ланцюг цих виборів і визначає динаміку актуалізації людських якостей.

У здійсненні виховного процесу кожен педагог керується своїм досвідом і розумінням. Часом виховання класифікується як зовнішнє пристосування до соціуму. Нерідко – як реалізація глибинних, сутнісних можливостей особистості, що передбачає гуманістичний тип відносин педагога і вихованця, учителя й учня. Тобто як розуміє педагог своє завдання, так і діє. Для одного виховання – вирішення численної множини педагогічних завдань різних типів, класів, рівнів. Для другого – управління розвитком особистості. Для третього – повсякденна робота на підтримку (чи, навпаки, на протидію) досвіду розвитку молодих поколінь, організація подій, що реалізують виховні тенденції. Для четвертого – вплив; для п'ятого – взаємодія; для шостого – звертання до себе, розвиток своїх здібностей до самовдосконалення, щоб було з чим йти до вихованців.

За тим, як визначає педагог смисл своєї праці, виявляється рівень його свободи. Хто вільний сам, той шанує свободу і внутрішній світ іншого, зокрема й вихованця. З часу Я. Коменського, великого педагога-філософа, для якого теза «вчити всіх усього» [2] мала не лише дидактичний смисл, а набувала значення Вселенської Мудрості й рівності перед Творцем, лише Я. Корчак із «правом дитини на життя і смерть» [3] відкрив нам глибини гуманізму й свободи. Свободи, що вимагає великої відповідальності перед своєю совістю, передусім перед вихованцем, перед людьми за те, щоб педагогічною діяльністю «не вбити Моцарта» [1].

У цілому загальна спрямованість розвитку історико-педагогічного тлумачення категорії «виховання» характеризується тим, що від погляду на цей процес як зовнішнього впливу на вихованця педагогіка послідовно переходить до його розуміння як двостороннього. При цьому увага фіксується на динаміці суб'єкт-суб'єктних відносин учасників навчально-виховного процесу, на їх своєрідному взаємопроникненні. Аналіз найтиповіших виявів цих відносин показує тенденцію активізації особистості вихованця від пасивного об'єкта впливу з боку педагога до активного учасника розвитку й удосконалення власного характеру, відносин з оточенням, соціальної ситуації тощо.

Існує, однак, дещо загальне, що дає змогу об'єднати різноманітність підходів, наповнивши їх близьким філософсько-педагогічним смислом. На життєвому шляху кожна людина перебуває послідовно чи водночас у різних соціокультурних позиціях, граючи краще чи гірше ролі учня, студента, члена дружньої чи професійно-колегіальної спільноти, члена родини, виступаючи як житель рідного міста чи села, будучи громадянином своєї країни і водночас світу.

Проте це, можливо, і має смисл лише для людини, у систему цінностей якої увійшли природа з її закономірностями і всіма виявами життя; людина та її здоров'я; Вітчизна, рід, сім'я, мова, традиції як корінні засади соціального побуту; вільна праця та її результати, відтворені в культурних і цивілізаційних досягненнях; любов і мир, краса і гармонія – втілення Істини й Добра.

Виховання – це передусім робота зі смислами, цінностями, системою стосунків людини, з її емоційною, вольовою і рефлексивною сферами. Із тим, що дає змогу дитині, підлітку, юнакові, дорослій людині усвідомлювати, оцінювати й вдосконалювати себе. Феномен виховання в цій логіці можна визначити як цілеспрямоване народження в педагогічній взаємодії динаміки смислів і способів буття суб'єкта виховання, що актуалізують його людські якості.

Традиційно навколо категорії «виховання» вибудовується два смислові ряди: виховання як розвиток, формування, соціалізація і виховання як освіта і навчання.

Розвиток – це своєрідне «прирощування» тієї чи тієї якості на всьому просторі життєдіяльності. Розвиває у педагогічній взаємодії лише те, що узгоджується з наявністю природних задатків і властивостей. Не можна розвивати те, чого немає у психологічній і фізіологічній структурі індивіда. Щоправда, можна розвивати дещо привнесене ззовні, але бажане. Гіпотетично можна передбачити, що людська істота інстинктивно відкривається назустріч тому, що її розвиває чи формує, і опирається тому, що не входить у логіку розвитку.

Виховання задає ціннісно-смисловий вектор, акмеологічну спрямованість у використанні людьми їхніх сутнісних сил, що виявляються в ході розвитку і формування. З цих позицій соціалізація постає як одна з ліній виховання, що забезпечує адаптацію людини до існуючого нині соціального контексту, не завжди, правда, позитивного з огляду цілісного розвитку.

Кожного разу, коли людська цивілізація переживає потрясіння, вступає у перехідний період, значно посилюються потреби в гуманізації суспільства, а отже, в гуманістичній педагогіці. Усе це дає підстави для творчо-критичного використання відповідного досвіду, особливо виховання, в осмисленні й розв'язанні проблем освіти в національному масштабі.

Живий інтерес до дитини (суб'єкта виховання), іманентно притаманний українській педагогічній традиції в цілому, зумовлює заходи формування гуманістичної науково-педагогічної парадигми. Вони зводяться до: створення ціннісно-теоретичного ядра; встановлення варіативних підходів до визначення гуманістичного змісту освіти й виховання; запровадження відповідних цій парадигмі форм і методів організації навчально-виховного процесу; вироблення відповідних педагогічних технологій її реалізації в освітніх закладах. У зв'язку з цим великі сподівання покладаються на молоді покоління в контексті нових пошуків виховної освітньої системи. Вона ставить людину (дитину) в центр життя і діяльності.

Така позиція зумовлюється рядом факторів. Зміни в суспільному житті поставили питання зміни педагогічного ідеалу, пошуків шляхів виховання активної, ініціативної особистості, здатної до самостійної діяльності без постійного зовнішнього примусу. Це зумовлює розроблення технологій кардинальної модернізації та гуманізації вітчизняної освітньої системи на базисних засадах таких гуманістичних цінностей, як самовизначення, самоактуалізація, самореалізація особистості.

Основні завдання гуманістичної парадигми – з одного боку, виявлення і розвиток специфічних особливостей суб'єкта виховання, сфери його мотивацій і потреб, а з другого, – створення та реалізація умов, що забезпечують вільний розвиток суб'єкта в сьогоденні і його підготовку до щасливого життя в майбутньому.

Згідно з цими постулатами визначилися і загальні підходи до форм і методів їх реалізації в навчально-виховному процесі. Передбачається використання дослідницького методу, створення в освітньому закладі особливої морально-інтелектуальної атмосфери, що стимулює розвиток людського досвіду. Важливу роль відіграє проблематика навчального матеріалу, його зв'язок із життям, використання різних трудових процесів. Підкреслюється провідне значення діалогового характеру вивчення матеріалу, спільного пошуку розв'язання навчальних завдань педагогом і вихованцем, учнем. На противагу авторитарній педагогіці, що вибудовує виховання й навчання переважно на страху та покараннях, на монологічній формі навчального процесу, постала необхідність опори на внутрішню мотивацію навчання, стимулювання пізнавального інтересу, набування учнями досвіду радості й піднесеності, естетичного досвіду від результатів своєї діяльності.

В аспекті гуманізації змісту освіти для ліквідації наявних негативних стереотипів поведінки необхідно перенести акцент із світоглядно ідеологічного на технологічне оперування різними джерелами знань. У гуманізації освітньої діяльності особливо важлива роль належить використанню таких засобів, як театралізація і драматизація, гра, дискусія, створення умов для самостійного дослідницького пошуку.

Список літератури:

1. Данилов Г. Не убить Моцарта! / Г. Данилов. – М., 1986. – 128 с.
2. Коменский Я. А. Педагогическое наследие / Я. А. Коменский. – М., 1967. – 416 с.
3. Корчак Я. Дитя людське: вибрані твори / Я. Корчак // Дух і Літера – Київ, 2007. – 536 с.
4. Куляс П. Слово – клітина мислі / П. Куляс. – Київ: Вища освіта України, 2002. – № 4. – С. 130.
5. Погрібний А. Розмови про наболіле, або якби ми вчилися так, як треба / А. Погрібний. – К.: Видавничий центр «Просвіта», 2000. – С. 187-188.
6. Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори / К. Д. Ушинський. – К.: Радянська школа, 1949. – 419 с.

Л.И. Зязюн

ЯЗЫК – ЭКСКЛЮЗИВНАЯ ДОМИНАНТА ГУМАНИСТИЧЕСКОЙ ПАРАДИГМЫ ОБРАЗОВАНИЯ И ВОСПИТАНИЯ

Гуманизация образовательно-воспитательной системы в рыночных условиях базируется на поддержке самобытности каждого человека, на уважении к себе и окружающим людям, способности к самопознанию и самосовершенствованию. Условием развития творческой активности личности является доминирование активного познавательного интереса, через использование языкового аспекта, особенно через знание родной речи.

Ключевые слова: гуманизация, саморазвитие, познавательная деятельность, самоорганизация, профессиональное развитие, личностное развитие, язык.

L. Zyazyun

LANGUAGE AS AN EXCLUSIVE DOMINANT OF HUMANISTIC EDUCATION

Humanization of educational system in market environment is grounded on support of every person's uniqueness, self-respect and respect of other people, ability of self-knowledge and self-improvement. The prevalence of active cognitive interest forms conditions for development of person's creative activity, particularly through the usage of speech, especially through the knowledge of native language.

Key words: humanization, self-development, cognitive activity, self-organization, professional development, personal development, language.

